

İSLAM VE İBADET

İslam'da İbadet Kavramı
ve İbadetin Kapsamı

İslam'da İbadetlerin
Yapılış Amacı ve Önemi

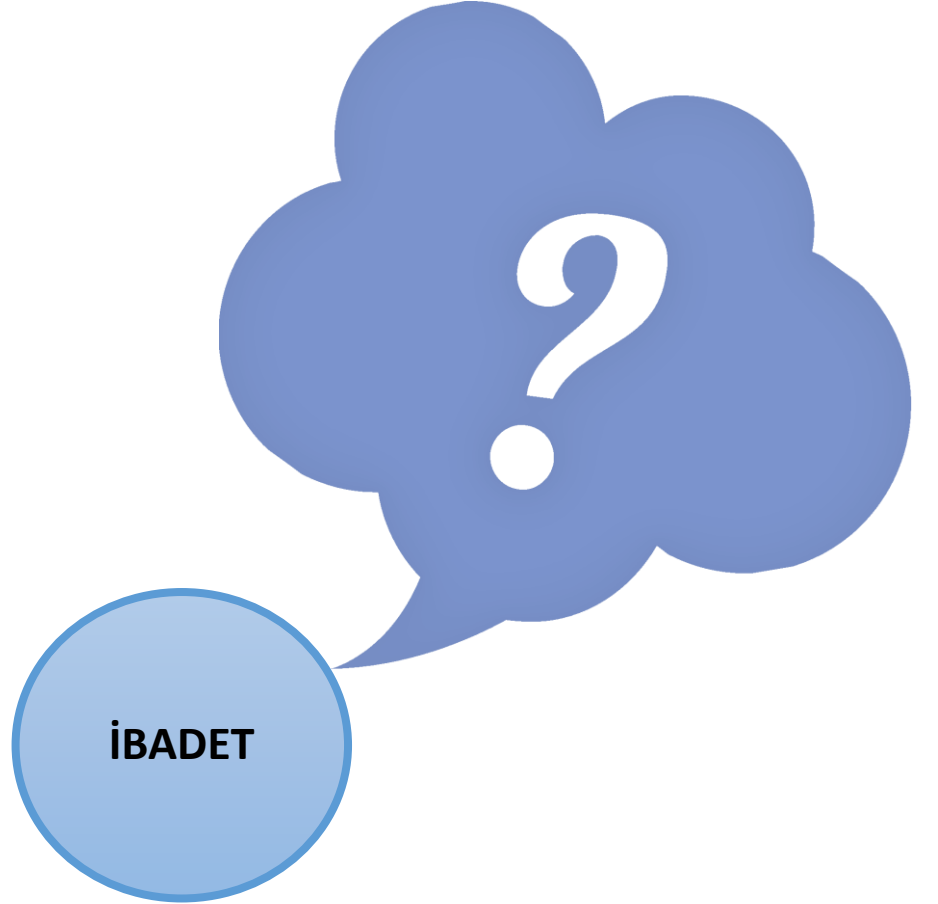
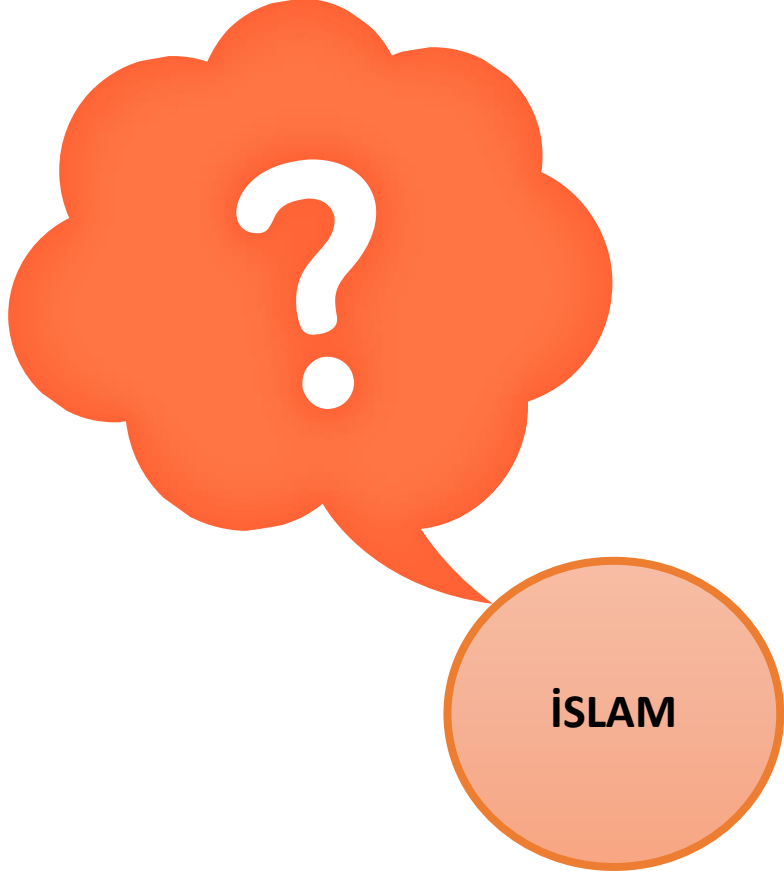
İslam'da İbadet Yükümlülüğü

İslam'da İbadetlerde Temel
İlkeler

İslam'da İbadet Ahlak İlişkisi

Bakara Suresi 177. Ayeti ve
'Birr' kavramı

1. İSLAMDA İBADET KAVRAMI VE KAPSAMI

Hz. Âdem'den (a.s.) Hz. Muhammed'e (s.a.v.) kadar bütün peygamberlerin insanlığı davet ettiği dinin ortak adı İslam'dır.

Müminin Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak için kulluk görevini yerine getirmesi, emirlerine uyması ve yasaklarından kaçınmasıdır.

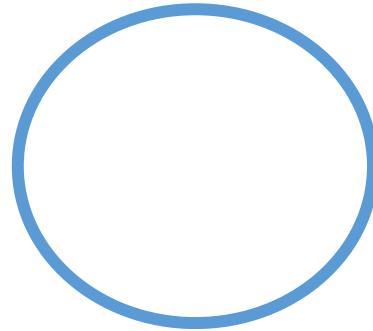
Allah'ın bizim ibadetlerimize
ihtiyacı mı var?

İnsan neden ibadet etmeye
ihtiyaç duyar?

اللَّهُ الصَّمَدُ ﴿٢﴾

"Allah Samed'dir. (Her şey O'na muhtaçtır, o, hiçbir şeye muhtaç değildir.)" ﴿2﴾

EŞREF-İ MAHLUK

Rabbini tanımak

O'na ibadet etmek

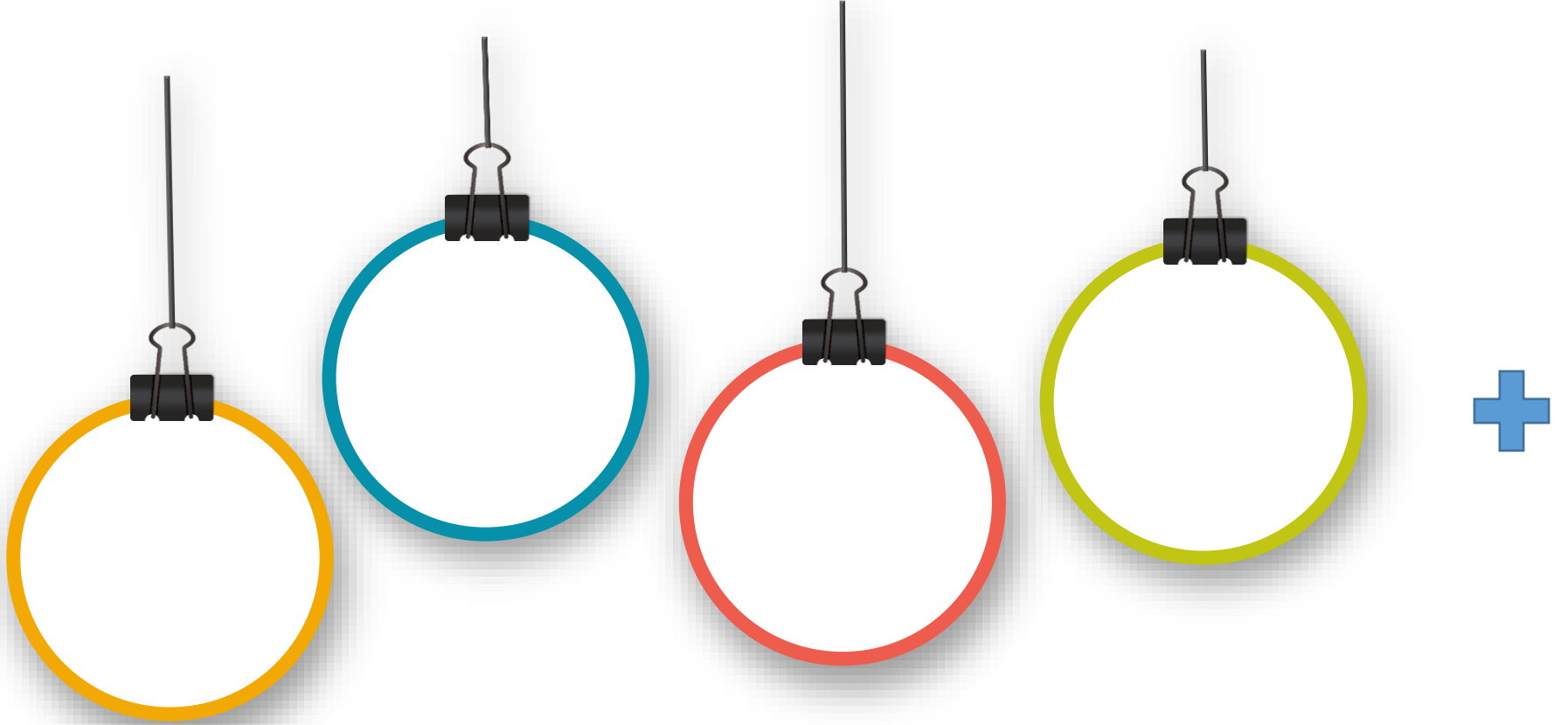
- İnsan, Allah'a karşı sevgi, saygı ve itaatini en güzel şekilde ibadetle gösterir.
- Yaratılış gayesine uygun olarak yaşamak isteyen insan sadece Allah'a kulluk eder.

Rabbimiz buyuruyor ki:

- "Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım."
(Zâriyât suresi, 56. ayet.)
- "Ancak sana kulluk ederiz ve yalnız senden yardım isteriz."
(Fâtiha suresi, 5. ayet.)
- "...Yalnız Allah'a ibadet et ve şükredenlerden ol."
(Zümer suresi, 66. ayet.)

Özel anlamda ibadet denilince...

İslam'a göre ibadet kavramı, vakti ve şekli belirli olan ibadetlerle sınırlı değildir.

- İslam'a göre Allah'ın rızasını kazanma niyetiyle yapılan her güzel iş ve davranış "**salih amel**" olarak nitelendirilir ve ibadet sayılır.
- Aynı zamanda Allah'ın yasakladığı yalan, gıybet, iftira, haksızlık, içki, kumar ve zina gibi kötülüklerden sakınmak da ibadet kapsamına girer.

**Allah'ın
hoşnutluğunu
kazanmak
amacıyla
yapılan;**

Güzel ahlak sahibi olmak

Anne babamıza iyi davranmak

Küçüklerimizi sevmek, büyüklerimizi saymak

Vatanımıza ve milletimize en iyi şekilde hizmet etmek

Sorumluluklarımızı yerine getirmek, gibi tutum ve davranışların hepsi ibadettir.

ÂBİT Kulluk ve ibadet eden

Kendisine ibadet edilen MABUT

MABET İbadet edilen yer

(İslam'da İbadet Kavramı ve İbadetin Kapsamı) ÖRNEK SORU

Sözlükte “boyun eğme, saygı duyma, alçak gönüllü olma, itaat etme, kulluk yapma, tapma, tapınma” anlamlarına gelen ibadet dinî bir terim olarak insanın Allah’a (c.c.) saygı, sevgi ve itaatini göstermek, O’nun hoşnutluğunu kazanmak niyetiyle ortaya koyduğu belirli tutum ve davranışlardır.

Buna göre Allah’ın (c.c.) rızasını kazanmak için;

- I. Nafile namaz kılmak
- II. Anne ve babamıza iyilikte bulunmak
- III. Güler yüzlü olmak
- IV. Faydalı bilgilerimizi arkadaşlarla paylaşmak

Verilenlerden hangileri ibadettir?

- A) I ve III
- B) II ve IV
- C) III ve IV
- D) I, II ve III
- E) I, II, III ve IV

2. İSLAM'DA İBADETİN AMACI VE ÖNEMİ

Özelde ve genelde düşünülecek tüm ibadetlerin veya salih amellerin temel amacı

Allah'ın emrini yerine getirmek
ve
Allah'ın rızasına ulaşmaktır.

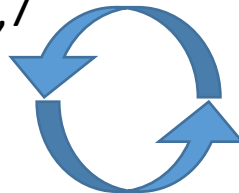
- ✓ İman etmek insanı salih ameller işlemeye sevk eder, ibadetler de imanı kuvvetlendirir.

Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette iman ile salih amel birlikte zikredilmektedir.

«İman eden ve iyi işler yapanlara, kendileri için zemininden ırmaklar akan cennetler bulunduğu müjdesini ver...» Bakara,25

«İman edip dünya ve âhiret için yararlı işler yapanlara gelince, halkın en hayırlısı da onlardır.» Beyyine,7

İMAN

İBADET

İbadetler sayesinde;

İman kalbimizde kök salar, kuvvetlenir. İncamızın tadına varırız.

Kula kulluktan ve kendi arzularımızın kölesi olmaktan kurtulur, gerçek anlamda özgürlüğe kavuşuruz.

İrademizi kuvvetlendirir, sağlam bir karakter ve güzel bir ahlak sahibi oluruz. Ümitsizliğe düşmez, sabır ve sebat gösteririz.

Verdiği tüm nimetler için Rabbimize teşekkür etmiş oluruz. Nankörlük etmekten korunuruz.

Rabbimize yaklaşır, O'nun koruması altına girerek kötülüklerden korunur, iyiliklere sevk ediliriz.

3. İSLAM'DA İBADET YÜKÜMLÜLÜĞÜ

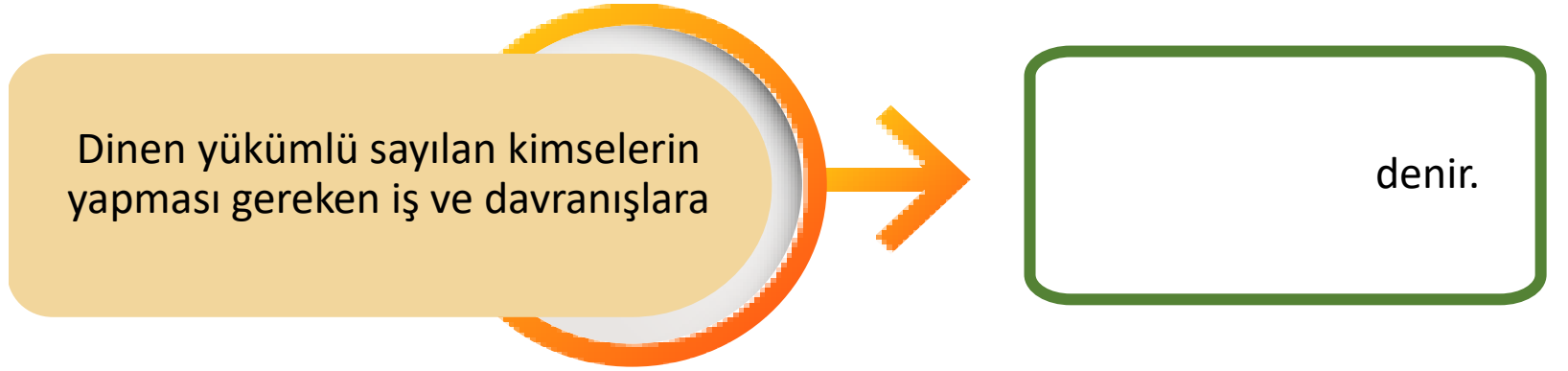
- Yüce Allah insana akıl ve irade vermiştir.
- Aklı ve iradesi sayesinde insan kendisine, çevresine ve Rabbine karşı sorumluluklarını yerine getirebilir.
- Dolayısıyla akıl ve irade insan için hem sorumluluk sebebi hem de sorumluluklarını yerine getirme aracıdır.

Burada karşımıza iki kavram çıkmakta:

- İslam'a göre akıl ve irade ibadetle mükellef olmanın şartlarıdır.
- Kişinin, akletme ve irade kabiliyetinin bulunmadığı durumlarda ibadet mükellefiyeti yoktur.
Örneğin; uyku, baygınlık, delilik gibi
yanılma, unutma, başkası tarafından zorlanma gibi
- Kişinin gücünü ve imkanlarını aşan durumlarda sorumluluk kalkar.

- İslam'a göre akıllı ve ergenlik çağına gelmiş her Müslüman yaptıklarından sorumludur.
- Bu sorumluluk bazı davranışları yapmayı, bazılarını da yapmamayı gerektirir.

İslam'ın yapılmasını
istediği davranışlar

İslam'ın yapılmasını
istemediği davranışlar

Kişinin yapıp yapmamakta
serbest olduğu
davranışlar

■ Farz

■ Haram

■ Mubah

■ Vacip

■ Mekruh

■ Sünnet

■ Mendup

Farz

Allah'ın mükelleften yapılmasını kesin ve bağlayıcı şekilde istediği iş ve davranışlardır.

- Farzlar, ayetlerle belirlenmiş ve Hz. Peygamber de farzların nasıl uygulanacağını Müslümanlara göstermiştir.
- Farzı inkâr eden kişi dinden çıkar, yapmayan ise görevini ihmal etmiş ve günah işlemiş olur.
- Farzları yerine getiren Müslüman, Allah'ın övgüsüne mazhar olur, sevap kazanır ve ahirette ödüllendirilir.
- Bazı işleri yapmak farz olduğu gibi bazı işleri de (haramları) yapmamak farzdır.

İkiye
ayrılır

Farz-ı ayn

- Dinen sorumlu sayılan her Müslümanın yapması gereken davranışlardır.
- Beş vakit namaz, Ramazan orucu, zekât ve hac ibadetleri farz-ı ayn'dır.

Farz-ı kifaye

- Bazı Müslümanların yapmasıyla diğerlerinin üzerinden sorumluluğu kalkan davranışlardır.
- Mesela cenaze namazını bazı Müslümanlar kıldığında diğerlerinden sorumluluk düşer.
- Farz-ı kifaye olan bir ameli hiç kimse yerine getirmese bütün Müslümanlar bundan sorumlu sayılır.

Vacip

Yapılması farz seviyesinde olmayan fakat sünnetten daha kuvvetli olan dinî hükümlerdir.

- Vacip terimini Hanefi mezhebi âlimleri kullanmışlardır.

- Ramazan'da verilen fitir sadakası, vitir ve bayram namazları ile Kurban bayramında kurban kesmek vaciptir.

- Vaciplerin yapılması beklenir ve istenir. Yapana sevap kazandırır.

- Vacip bir emri yerine getirmeyen kişi günah işlemiş olur. Dünyada kınanır, ahirette de ceza görür.

Sünnet

Hz. Peygamber'in farz ve vacip dışında yaptığı veya yapılmasını tavsiye ettiği davranışlardır.

- Sünnet, Kur'an-ı Kerim'le birlikte dinimizin temel kaynaklarından.

- Kur'an-ı Kerim'in doğru anlaşılabilmesinde sünnetin vazgeçilmez bir önemi vardır.

- Hz. Peygamber'in uygulamaları nesilden nesile aktarılarak bize kadar ulaşmıştır.

- Hz. Peygamber'in sünneti üzere yaşamak her Müslümanın öncelikli vazifesidir.

İkiye
ayrılır

Sünnet-i müekkede

- Hz. Peygamberin farz ve vacibin yanı sıra devamlı yaptığı, çok az terk ettiği iş, davranış ve ibadetlerdir.
- Sabah ve öğle namazının sünnetleri, namazı cemaatle kılmak, ezan, selamlaşmak vb.

Sünnet-i gayri müekkede

- Hz. Peygamberin bazen yapıp bazen terk ettiği iş, davranış ve ibadetlerdir.
- İkinci ve yatsı namazlarının ilk sünnetleri gibi.
- Peygamberimizin kılık, kıyafet ve yeme içme konusundaki tercih ve davranışları da bu tür sünnetlerindedir.

Mendup

Dinen yapılması kesin ve bağlayıcı olmaksızın istenen ve terkedilmesi kınanmayan işleri ifade eder.

- Farz, vacip ve sünnet dışında kalan Hz. Peygamberin yapılmasını tavsiye ettiği güzel davranışlara mendup yerine müstehap da denir.
- Kuşluk ve teheccüd gibi nafil namazlar, Ramazan dışında tutulan nafil oruçlar menduptur.
- İnsanlarla iyi geçinmek, fakirlere zekâtın dışında yardımda bulunmak, güler yüzlü olmak gibi ahlaki güzelleştiren davranışlar da menduptur.

Mubah

Mükellefin yapıp yapmamakta serbest bırakıldığı fiiller anlamına gelir. Mubah, helal ve caiz kavramlarıyla birlikte kullanılır.

- Yenilmesi, içilmesi, kullanılması veya yapılması ayet ve hadislerle yasaklanmamış olan şeyler mubah, helâl ve caizdir.

- Mubah olan bir şeyi haram saymak yanlıştır. Çünkü İslam'a göre haramı ve helâli belirleyen Allah ve resulüdür.

- Bu hükümdeki fiillerin yapılmasında bir mecburiyet olmadığı gibi, terkedilmesinde de günah söz konusu değildir.

- Kişi mubah olan bir fiili iyi niyetle ve ibadet kastıyla yapması halinde sevap, harama aracı olarak yaparsa günah kazandırır.

Haram

Allah'ın kesin olarak yasakladığı söz ve davranışlar demektir.

- Haramlar ayetlerle veya hadislerle belirlenmiştir.
- Haram fiilleri işlemek Allah katında büyük günahdır.
- Müslümanın haramlardan kaçınması gerekir. Haramlardan kaçınmak sevap kazandıran bir ibadettir.
- Allah'a şirk koşmak, içki içmek, kumar oynamak, bir cana haksız yere kıymak gibi fiiller haramdır.

Mekruh

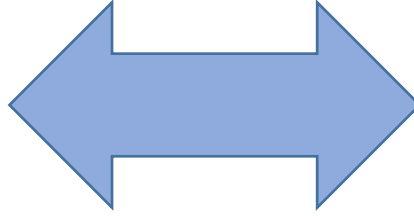
İslam'a göre haram olmadığı halde istenmeyen, hoş görülmeven söz ve davranışlardır.

- Mekruhtaki yasaklık haramdaki kadar kesin ve bağlayıcı delillere dayanmaz. Ancak bu durum, mekruhun işlenebileceği anlamına da gelmez.
- İkinci namazından sonra, güneşin batmasından az önce nafile namaz kılmak, soğan, sarımsak yiyerek camiye gitmek, abdest alırken suyu israf etmek gibi fiiller mekruhtur.
- Mekruhlardan kaçınmak, Hz. Peygamberin tavsiyelerini ve güzel ahlâkını ve İslâm toplumlarının ortak kültür ve ahlâkî değerlerini hayata taşıyabilmek açısından son derece önemlidir.

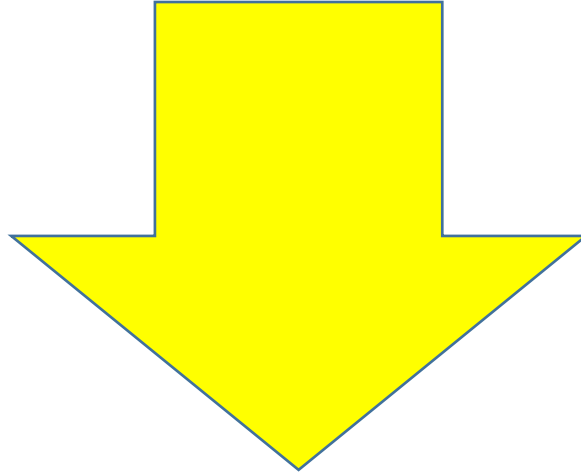
Yapılması istenen :

**Yapılması veya
yapılmaması serbet olan:**

Yapılmaması istenen:

(İslam'da İbadet Yükümlülüğü) ÖRNEK SORU

Kişinin ibadetle mükellef olması, ibadete güç yetirebilmesine bağlıdır. İslam hiç kimseyi gücünün yetmediği ibadetlerle sorumlu tutmamıştır. İslam'a göre akıl ve irade ibadetle mükellef olmanın şartlarıdır. Kişinin, akletme ve irade kabiliyetinin bulunmadığı uyku, baygınlık, delilik gibi durumlarda ibadet mükellefiyeti yoktur.

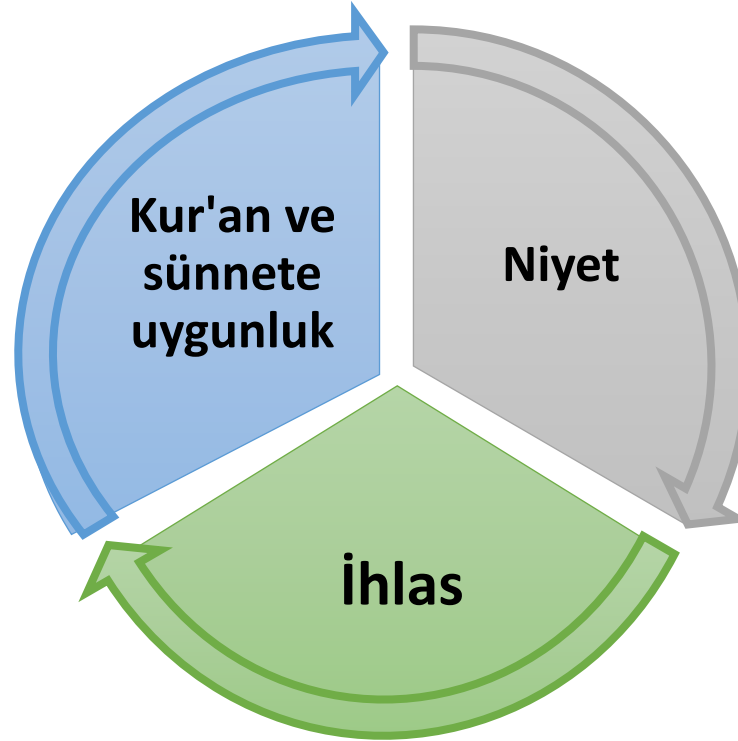
Bu parçaya göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Herkes ibadetleri yerine getirme konusunda mükelleftir.
- B) İslam, insanı gücünün yettiği ibadetlerden sorumlu tutmuştur.
- C) Akıl ve irade ibadetlerden sorumlu olmanın şartlarındandır.
- D) Akıl sağlığı yerinde olmayanlar ibadetlerden sorumlu değildir.
- E) Baygınlık durumunda ibadet sorumluluğu yoktur.

4. İSLAM'DA İBADETLERDE TEMEL İLKELER

- Allah'ın emrettiği bütün ibadetler için geçerli bazı temel ilkeler söz konusudur.
- İbadetlerin Allah katında makbul olması için bu ilkelere uyulması gerekir.

**Bu ilkelerin
başlıcaları
şunlardır:**

Kur'an ve Sünnete Uygunluk:

- Kur'an-ı Kerim'de ibadetler hakkında gerekli bilgiler verilmiş, ibadetlerin yapılışı ise Hz. Peygamber'in rehberliğine ve uygulamasına bırakılmıştır.
- Mesela namaz, oruç, zekât, hac gibi ibadetler Kur'an'da açıkça emredilmiş; bu ibadetlerin nasıl yapılacağını ise Hz. Muhammed (s.a.v.) göstermiştir.
- İbadetlerin yalnızca Allah'ın emrettiği ve Hz. Peygamber'in açıklayıp gösterdiği tarzda yapılması esastır.
- Hiç kimse kendi arzusuna göre bir ibadet ortaya koyamayacağı gibi, Hz. Peygamber'in uygulamalarına aykırı şekilde de ibadet edemez.
- Bu nedenle Kur'an'da emredilen ve Hz. Muhammed (s.a.v.) tarafından açıklanıp gösterilen şeklin dışındaki ibadet tarzları dinde bid'at olarak nitelendirilir ve kınanır.

....., Hz. Peygamberin sünnetinde bulunmayan herhangi bir davranışın ibadet olarak uygulanması veya mevcut ibadet şekillerinde artırma ya da eksiltme yapılması anlamına gelir.

Bu konuda Hz. Muhammed (s.a.v.) de şöyle buyurmuştur:

**“Sözlerin en doğrusu Allah’ın Kitabı’dır.
Yolların en iyisi Muhammed’in yoludur.
İşlerin en kötüsü (dinde) sonradan uydurulanlardır.
Ve her bid’at, dalâlettir.”**

Niyet:

- İbadet eden kimsenin tek niyeti ve yegane amacı Allah'ın rızasını kazanmak olmalıdır.
- Allah'a inanan bir insan hiçbir şeyi O'na ortak koşmaz, ibadetlerini yalnızca O'nun için yapar, her türlü riyadan ve gösteriştten uzak durur.
- Gösteriş ve dünyevi beklenti içinde yapılan ibadetler Allah katında geçersizdir.

ihlas:

- İhlas, sözlükte samimiyet, içtenlik, karşılıksız sevgi, temizlik, saflık gibi anlamlara gelir.
- Terim olarak ise kullukta, tutum ve davranışlarda sadece Allah'ın hoşnutluğunu gözetme, sözün öze uyması, riyakârlıktan ve ikiyüzlülükten uzak olmak demektir.
- İbadetlerin geçerliliği ve manevi fayda vermesi ancak samimiyetle yapılmasına bağlıdır.
- Allah'a karşı samimiyetin ve ihlasın zirvesi O'nu görüyormuş gibi yaşamaktır.

5. İSLAM'DA İBADET AHLAK İLİŞKİSİ

- Allah'ın emretmiş olduğu tüm ibadetler insanı ahlaken gzelleŖtiren niteliktedir.
- İbadetler insanları ruhen olgunlaŖtırır ve ahlaken gzelleŖtirir.
- Ayrıca ibadetlerin sağladığı sosyal yardımlaŖma, dayanıŖma ve birlik ruhuyla toplumsal huzur ve mutluluk elde edilir.
- Bununla birlikte ibadetler bireysel ve toplumsal pek çok faydası vardır.

Namaz ile

- Her seferinde kendini Allah'ın huzurunda hisseder.
- Böylece Rabbini hatırlar ve O'nu asla unutmaz.
- Kötü iş ve eylemlerden uzak durur.
- Zamanı planlar ve onu iyi kullanmayı öğrenir.
- Namazı cemaatle kılmak toplumu bir ve güçlü kılar.

Zekat ve
sadaka ile

- Malımızın bir kısmını ihtiyaç sahiplerine veririz.
- Böylece mal ve servet edinme tutkusundan kurtulur, imkanlarımızı iyiliğe harcarız.
- Başkalarının derdiyle dertlenmeyi, bollukta da darlıkta da ihtiyaç sahiplerini gözetmeyi öğrenir, bencillik ve cimrilikten korunuruz.

Oruç ile

- Yeme içme arzusunu, şehvet ve öfke gibi güdülerimizi denetim altına alırız.
- Öz denetim ve empati duygularımız gelişir. Açlık ve susuzluk çeken insanların yardımına koşarız.
- Kötülüklerle karşı koyma ve onlardan uzak durma iradesi kazanırız.
- Rabbimizin verdiği nimetlerin değerini anlar, şükreder ve nankörlük etmeyiz.

Hac ile

- Dünyevi makam ve mevkilerden sıyrılır, kul olmanın sadeliğini ve güzelliğini yaşarız.
- Aynı gaye ve amaç için toplanan binlerce yürekle bir oluruz.
- Allah'ın huzurunda toplanmanın provasını yapar ve kendimizi o güne hazırlayacak bir bilinçle hareket etmeyi öğreniriz.
- Günah ve hatalarımızdan tövbe edip yenilenir ve hayatımıza temiz bir sayfa açarız.

(2014-YGS)

Hac ibadeti sırasında gerçekleştirilen bazı uygulamaların derin sembolik çağrışımları vardır. Örneğin Arafat Tepesi'ndeki vakfe, ahirette herkesin bir araya toplanacağı mahşer gününün bir provasası gibidir. Benzer şekilde, ihrama girmek için giyilen ve iki parça basit beyaz kumaştan oluşan kıyafet, farklı dil ve kültürlerle sahip insanların Yüce Allah'ın huzurunda eşitlenmesini sembolize eder.

Bu parçadan, hacla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

- A. Kardeşlik düşüncesini kuvvetlendirir.
- B. Ortak bir bilinç düzeyi oluşturur.
- C. İbadetlerin hepsinden motifler taşır.
- D. Irk ve renk ayrımcılığını ortadan kaldırır.
- E. Dinî aidiyet duygusunu pekiştirir.

(2017-YGS)

Zekât, zengin Müslümanların yılda bir kez mallarının belirli bir miktarını Allah rızası için ihtiyaç sahiplerine vermeleri şeklinde gerçekleştirilen bir ibadettir. Bu yönüyle zekât, bir yandan Müslümanın, Allah'ın verdiği nimetlere şükürünün bir ifadesi; diğer yandan içinde yaşadığı topluma karşı insani vazifesidir. Bu ibadet sayesinde, zengin ile fakir arasındaki kıskançlık, kin ve düşmanlık gibi olumsuz duygular ortadan kalkar; dostluk ve sevgi bağları güçlenir.

Bu parçada zekât ibadetiyle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- a) Allah'ın rızasını kazanmak için bir araç olduğu
- b) Toplumsal birliktelik ve dayanışmayı sağladığı
- c) İhtiyaç sahiplerinin gözetilmesine vesile olduğu
- d) Zenginlerdeki merhamet duygusunu geliştirdiği
- e) Verdiklerine karşı, Allah'a teşekkür mahiyetinde olduğu

6. Bakara Suresi 177. Ayeti ve Birr Kavramı

- Kur'an-ı Kerim'in ikinci suresi olan Bakara suresinin 177. ayeti "**Birr ayeti**" olarak isimlendirilir.
- "Birr" kavramı iman ve ibadet başta olmak üzere her türlü iyilik, ihsan, itaat ve doğruluk anlamlarına gelir.
- Böylece içinde iman, ibadet ve ahlâk erdemlerinin yer almadığı bir şekilciliğin din açısından temelde bir önem taşımadığı vurgulanmıştır.
- Özden yoksun bir şekilcilikle gerçek iyiliğe ulaşamayacağı belirtilmiştir.

(Bakara Suresi 177. Ayeti ve ‘Birr’ kavramı) ÖRNEK SORU

“Yüzlerinizi doğuya ve batıya çevirmeniz iyilik değildir. Asıl iyilik kişinin Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitaba ve peygamberlere iman etmesi; sevdiği maldan yakınlarına, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, yardım isteyenlere ve özgürlüğünü kaybetmiş olan kölelere harcaması; namazı kılıp zekâtı vermesidir. Böyleleri anlaşma yaptıklarında sözlerini tutarlar; darlıkta, hastalıkta ve savaş zamanında sabrederler. İşte doğru olanlar bunlardır ve işte takva sahipleri bunlardır.” (Bakara suresi, 177. ayet.)

Aşağıdakilerden hangisi ayette belirtilen asıl iyilikler arasında yer almaz?

- A) Sevdiği maldan yakınlarına ve ihtiyaç sahiplerine harcamak
- B) İman esaslarını kabul etmek
- C) Namaz kılıp zekât vermek
- D) Söz verdiği sözünü tutmak
- E) Akrabaları ziyaret etmek

**OGM MATERYAL
YKS KAMPI
KONU ANLATIMI
(İSLAM VE İBADET)**

HAZIRLAYAN VE SUNAN

**HANDAN BAL CEYLAN
(DİN KÜLT. VE AHL. BİL. ÖĞRETMENİ)**